

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi työaikalain 16 §:n sekä
kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 8 §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan työaikalain sekä kaup-
paliikkeiden ja toimistojen työaikalain vuorokau-
tista lepoaikaa koskevien säännösten muuttamista
sitien, että lakisääteisestä tunnin lepoajasta voitai-
siin poiketa paitsi työsuojelupiirin poikkeusluval-
la ja valtakunnallisella työehtosopimuksella myös
paikallisella työehtosopimuksella. Voimassa ole-

vien säännösten mukaan poikkeaminen sopimus-
teitse on mahdollista vain valtakunnallisella työ-
ehtosopimuksella. Lepoaikaa ei voitaisi kuiten-
kaan sopia puolta tuntia lyhyemmäksi.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan
mahdollisimman pian eduskunnan hyväksyttyä
lakiehdotukset.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Voimassa olevan työaikalain (604/46) 16 §:n 1
momentin mukaan työntekijälle on annettava
työn aikana ainakin yksi säännöllinen, vähintään
tunnin kestävä lepoaika, jonka aikana hän saa
esteettömästi poistua työpaikaltaan. Työaikalain
16 §:n 4 momentissa säädetään, että 1 momen-
tissa mainituista säännöksistä voidaan poiketa
työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeus-
lupajaoston luvalla tai valtakunnallisella työehto-
sopimuksella. Vastaavat vuorokautista lepoaikaa
koskevat säännökset sisältyvät kauppaliikkeiden
ja toimistojen työaikalain (400/78) 8 §:n 1 ja 5
momenttiin.

Työsuojelupiirien poikkeuslupajaostot tekivät
vuorokautisista lepoajoista vuonna 1985 yhteensä
68 poikkeuslupapäätöstä, joista työaikalakia kos-
kevia oli 45 päätöstä ja kauppaliikkeiden ja
toimistojen työaikalakia 23 päätöstä. Poikkeuslu-
vat ovat koskeneet erikokoisia yrityksiä lähes
kaikilla toimialoilla. Työneuvostolle on poikkeus-
lupajaostojen perustamisen jälkeen vuosina
1979—1985 tehty vain kolme valitusta tai alistus-

ta vuorokautista lepoaikaa koskevista poikkeuslu-
papäätöksistä. Näistä kahdessa tapauksessa työ-
neuvosto ei ole myöntänyt poikkeuslupaa.

**2. Asian valmistelu ja ehdotetut
muutokset**

Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskus-
liitto TVK on tehnyt sosiaali- ja terveysministe-
riölle esityksen työaikalain sekä kauppaliikkeiden
ja toimistojen työaikalain vuorokautista lepoaikaa
koskevien säännösten muuttamisesta sitien, että
lakisääteisestä tunnin lepoajasta voitaisiin poiketa
myös paikallisella työehtosopimuksella.

TVK:n esityksestä on pyydetty lausunnot val-
tiovarainministeriöltä, työsuojeluhallitukselta,
työneuvostolta, STK:lta, LTK:lta, SAK:lta, Aka-
valta, STTK:lta, kunnalliselta sopimusvaltuus-
kunnalta ja kirkon sopimusvaltuuskunnalta. Val-
tiovarainministeriön, kunnallisen sopimus-
valtuuskunnan ja kirkon sopimusvaltuuskunnan
kannalta tarvetta TVK:n esityksen mukaisiin
lainmuutoksiin ei ole, koska julkisilla aloilla ei

tehdä TVK:n esityksessä tarkoitettuja paikallisia sopimuksia. Myöskään työsuojeluhallituksen mielestä suurta tarvetta esitettyihin muutoksiin ei ole, koska poikkeaminen voidaan tarvittaessa järjestää melko joustavasti poikkeuslupajaoston avulla. LTK:ta lukuun ottamatta muut työmarkkinajärjestöt ja työneuvosto suhtautuvat TVK:n esitykseen myönteisesti. SAK:n lausunnon mukaan paikallista sopimusmahdollisuutta olisi kuitenkin rajoitettava sisällyttämällä lakiin vuorokautisen lepoajan vähimmäismäärää koskeva säännös.

Joustavan työajan käyttöönottoa on selvitetty myös hallituksen toimesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää mahdollisuuksia siirtää nykyistä yksilöllisempään työaikaan erilaisten hoitovelvollisuuksien tai opiskelun vuoksi ottaen huomioon erilaisten tuotanto- ja palvelutoimintojen erityisolosuhteet. Samaten ovat työmarkkinaosapuolet tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun liittyen ryhtyneet selvittämään joustavaa työaikaa koskevia kysymyksiä.

Useimmissa valtakunnallisissa työehtosopimuksissa on sovittu, että vuorokautisista lepoajoista voidaan sopia paikallisesti. Tällä järjestelyllä on käytännössä työehtosopimuksin siirretty valtakunnallisen tason sopimusmenettely paikalliselle tasolle. Näin ollen tässä hallituksen esityksessä ehdotettu menettely koskisi vain niitä aloja, joilla ei tehdä valtakunnallisia työehtosopimuksia. Kysymykseen tulisivat lähinnä TVK:n järjestökentässä yksityinen terveydenhoitoala, Oy Veikkaus Ab, Oy Alko Ab ja Raha-automaattiyhdistys. Ehdotettu muutos merkitsisi myös näillä aloilla mahdollisuutta sopia lepoajoista työaikaalaista sekä kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikaalaista poiketen saattamalla näiden alojen työpaikat samaan asemaan kuin valtakunnallisiin työehtosopimuksiin sidotut työpaikat. Näin voitaisiin käytännössä ottaa paremmin huomioon paikalliset olosuhteet lepoajan pituudesta sovittaessa. Uudistuksen vaikutuksen piiriin tulevilla työpaikoilla arvioidaan olevan muutama tuhat työntekijää.

Käytännössä ehdotetut lainmuutokset merkitisivät sitä, ettei poikkeuslupahakemuksia tarvitsisi tehdä, mikäli lepoajan lyhentämisestä sovittaisiin paikallisella työehtosopimuksella. Lepoaikaa koskevat poikkeusluvut on tähänkin mennessä myönnetty lähes automaattisesti, joten ehdotetut lainmuutokset yksinkertaistaisivat tilannetta myös työsuojelupiirien poikkeuslupajaostojen ja työneuvoston kannalta.

Kun sopimusoikeus on edellä esitetyn mukaisesti tälläkin hetkellä käytännössä yleisesti paikallisella tasolla ja kun työpaikkaruokailu on viime vuosina tuntuvasti kehittynyt, ehdotetaan työaikalain 16 §:n 4 momentti sekä kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 8 §:n 5 momentti muutettavaksi siten, että vuorokautista lepoaikaa koskevista säännöksistä voidaan poiketa myös paikallisella työehtosopimuksella. Asiasta ei voitaisi esityksen mukaan kuitenkaan sopia paikallisesti vastoin valtakunnallisen työehtosopimuksen määräyksiä. Lakisääteinen vuorokautinen lepoaika on kuitenkin paitsi ruokailu- myös virkistätymistauko ja varsinkin raskaissa ja kuluttavissa töissä riittävän pitkä lepoaika on työsuojelullisesti tärkeä. Tämän vuoksi lepoaikaa ei voitaisi ehdotuksen mukaan sopia puolta tuntia lyhyemmäksi.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla lainmuutoksilla ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

4. Voimaantulo

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian eduskunnan hyväksyttyä lakiehdotukset.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**työaikalain 16 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 2 päivänä elokuuta 1946 (604/46) annetun työaikalain 16 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 20 päivänä helmikuuta 1976 (189/76) annetussa laissa, näin kuuluvaksi:

16 §

Edellä 1 ja 3 momentissa mainituista säännöksistä voidaan poiketa työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston luvalla tai työehtosopimuksella. Lepoaikaa ei saa kuitenkaan sopia 1 momentissa tarkoitetussa työssä puolta

tuntia lyhyemmäksi eikä 7 §:n 1 momentissa tarkoitettujen yhdistysten tekemästä työehtosopimuksesta poiketen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

2.

Laki**kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 26 päivänä toukokuuta 1978 (400/78) annetun kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 8 §:n 5 momentti näin kuuluvaksi:

8 §

Edellä 1, 3 ja 4 momentissa mainituista säännöksistä voidaan poiketa työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston luvalla tai työehtosopimuksella. Lepoaikaa ei saa kuitenkaan sopia 1 momentissa tarkoitetussa työssä

puolta tuntia lyhyemmäksi eikä 5 §:ssä tarkoitusta työehtosopimuksesta poiketen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1986

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa*

1.

Laki**työaikalain 16 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 2 päivänä elokuuta 1946 (604/46) annetun työaikalain 16 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 20 päivänä helmikuuta 1976 (189/76) annetussa laissa, näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

16 §

16 §

Edellä 1 ja 3 momentissa mainituista säännöksistä voidaan poiketa työneuvoston luvalla tai 7 §:n 1 momentissa tarkoitettujen yhdistysten tekemällä työehtosopimuksella.

Edellä 1 ja 3 momentissa mainituista säännöksistä voidaan poiketa työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston luvalla tai työehtosopimuksella. Lepoaikaa ei saa kuitenkaan sopia 1 momentissa tarkoitettussa työssä puolta tuntia lyhyemmäksi eikä 7 §:n 1 momentissa tarkoitettujen yhdistysten tekemästä työehtosopimuksesta poiketen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

2.

Laki**kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 26 päivänä toukokuuta 1978 (400/78) annetun kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 8 §:n 5 momentti näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §

8 §

Edellä 1, 3 ja 4 momentissa mainituista säännöksistä voidaan poiketa työneuvoston luvalla taikka 5 §:ssä tarkoitettulla työehtosopimuksella.

Edellä 1, 3 ja 4 momentissa mainituista säännöksistä voidaan poiketa työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston luvalla tai työehtosopimuksella. Lepoaikaa ei saa kuitenkaan sopia 1 momentissa tarkoitettussa työssä puolta tuntia lyhyemmäksi eikä 5 §:ssä tarkoitusta työehtosopimuksesta poiketen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .